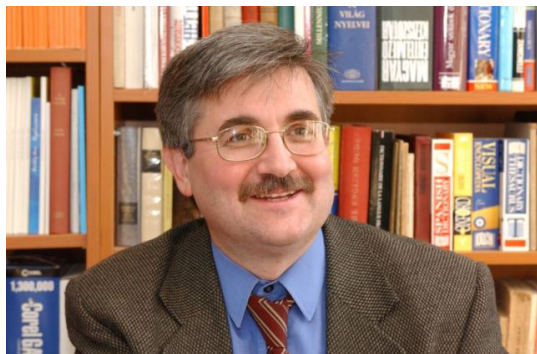

A TINTA Könyvkiadó összeállította a NEBULÓ nyelvi készségfejlesztő iskolai szótár-csomagot a legfontosabb magyar szótárakból. Ebből az alkalomból a magyar nyelvre és a magyarul beszélőkre leselkedő veszélyekről kérdezte Kiss Gábort, a kiadó igazgató-főszerkesztőjét Cserháthalápy Ferenc.

Cserháthalápy Ferenc: Mit is jelent a nebuló szó, amiről a szótár-csomagot elnevezték?

Kiss Gábor: A szó kisdíákot, kisiskolást jelent. Mátyás Iván is így nevezi a tanulót a Trafik című kis írásában: Trafik, szemben az iskola vörös téglás épületével. Kék csomagolópapír a kirakatban, vignetta, toll, tinta, radír, levélpapír, boríték. Néhány könyv. A NEBULÓ csak éppen átszalad az iskolából, és mindent megkaphat. Rajzlapot és rajzszöveget. Megáll a pult előtt. A zsebében kotorászik. Kifordítja a zsebéjét. Néhány fillér, fél zsemle, gombok meg valami réműletes törmelék.

Cs. F.: Ha már így kikötöttünk a nebuló szónál, honnan ered a szó?

K. G.: Latin eredetű szó, a latinban eredetileg a semmittevő, léhűtő ember megnevezésére használták. Aztán, mint annyi szónak, ennek is módosult a jelentése, és kapta meg nyelvünkben a kedveskedő stílusárnyalatot. Ugyanígy jelentésváltozás során kapta például a szerviz szó is a mai autójavító jelentését. A latin nyelvben a servitium szó eredetileg szolgálatot jelentett és többszörös jelentésváltozással jutott el a mai autójavító szolgálatig a szó értelme.

Cs. F.: A TINTA Könyvkiadó missziót teljesít a magyar nyelv szótárainak kiadásával.

K. G.: Köszönöm szépen, jó ezt hallani. Bizony fontosnak tarjuk, hogy anyanyelvünk szókinccse ne szegényedjék, mindenki képességeihez, iskolázottságához mértén színesen, választékosan, pontosan fejezze ki magát. E mellett jó kell ismernünk anyanyelvünk, mert mégiscsak a magyar nyelv a legnagyobb hungarikum. Nyelvünk nem csak a kommunikáció eszköze, hanem nemzeti kultúránk legfőbb hordozója is.

Cs. F.: Gárdonyi Gézának van egy szemléletes képe. Azt írja az Egri csillagok szerzője: A csárdai zenész, az iparhegedűs 20-30 hanggal dolgozik. Annnyival eljátszik minden dalt. A művészhegedűs ugyanazon a hegedűn 200-300 hangot zendít. Éppen így vagyunk az íróművészekkel is. Az iparos író a közélet kopott kis szótárából él. Ő azzal mindent elmond, amit akar, s a vele egyszintű olvasó megelégszik vele. A művész-író azonban ismeri a nyelvbeli kifejezések sokféle különbségét s a különbségek sokféle színét és sokféle erejét; s egy

pillantásra lát és választ, mint a gyöngy-fűző asszony.

K. G. Nagyon szép kép. Pont erről van szó! Néhány tucat szóval is ki tudjuk fejezni magunkat, de élnünk kell nyelvünk szókincsének gazdagságával.

Cs. F.: A most piacra dobott szótárcsomag is talán azért kapta a Nebuló nevet, mert a fiatalok nyelve és nyelvhasználata van a legnagyobb veszélyben és nekik van leginkább szükségük segédszótárakra.

K. G.: Nagy a veszély, mert az ifjúság szókincese gyorsan távolodik az idősebb nemzedék nyelvhasználatától. És ne csak a régi paraszti életforma olyan szavaira gondoljunk mint szakajtó, mángorló, iga, gulya, csorda, ménes. Nagyon nagy sokk volt számomra néhány éve, mikor kiderült, hogy 7 éves leányom nem ismerte a szén szót. Arról ne is beszéljünk, hogy a nagymamának ma már mást jelent az egér szó, mint kisunokájának.

Cs. F.: A nagyika pedig értetlenül áll a technikai újdonságok ilyen szavak előtt mint facebook, lájkol, romaring. És sorolhatnánk.

K. G.: A nyelv és a szavai nincsenek kőbe vésve, folyton-folyvást változik. Erre már a görögök is figyeltek és megfogalmazták, hogy a szavak a nyelvben úgy jönnek-mennek, mint a babérfa levelei, egyesek lehullnak, aztán helyettük újak nőnek ki. Az a fontos, hogy a szókincs változása ne legyen irreálisan gyors.

Cs. F.: Ha a szókincs változása felgyorsul, akkor elképzelhető, hogy a magyarul beszélő egymást követő nemzedékek nem értik majd meg egymás?

K. G.: A legrosszabb esetben az is elképzelhető, hogy igen mély kommunikációs szakadék keletkezik a nemzedékek között. Azonban most még nem tartom ezt valószínűnek, de hogy véletlenül se következzen be a nemzedékek szétszakadása anyanyelvünk mentén, ezért tennünk kell. Erre valók a TINTA Könyvkiadó szótárai, ezek segítségével megtudhatjuk egy szó jelentését, kiválaszthatjuk a legpontosabb szinonimát és megnézhetjük, hogy melyen szólásokban, közmondásokban szerepel egy-egy szó.

Cs. F.: A Nebuló iskolai szótárcsomagban helyet kapott a szótárak mellett egy nyelvi fejtörőket közreadó könyv is. Ezek is a szókincsfejlesztés segédeszközei?

K. G.: Mi az hogy! Ez a könyv rámutat nyelvünk vidámságára, hajlékonyságára, megannyi ötletességére. Mert mikor az kérdezem: Mi az, négy lába van, mégsem jár? Bizony bele kell gondolnunk, hogy a láb szónak több jelentése is van. A nyelvi fejtörők kiskönyve pedig igazi nyelvművelő könyv, mert játékos módon oltja a diákokba a nyelvi ismereteket.

Cs. F.: Ezek a szótárak, kiadványok kiválóan alkalmasak a nyelvtanórák színesítésére is. Egy régebbi riportban említette főszerkesztő úr sajnálatos tapasztalatait a nyelvtanórákkal.

K. G.: Ha összeszámolnám, négy gyermekemnek együtt nem tartottak a magyartanáraik annyi nyelvtanórát, amennyit a tanterv egyetlen gyereknek előírna. Borzasztó, hogy a hatvanhatodik Petőfi verset tanítják a nyelvtanórán is a magyartanárok. A nyelvtan nem unalmas. Gyönyörű a nyelvünk, a logikusság és a logikátlanság szervesen összefonódik benne.

Cs. F.: Logikátlanságot vélek a csirkemellsonka szavunkban is.

K. G.: Nagyon pontos megfigyelés. De az ilyen fajta következetlenségek szép számmal megtalálhatók nyelvünkben. Néhány: háromkerekű kerékpár, műanyagfakanál, kockasajt,

betontalpa.

Cs. F.: További jó szóleltározást kívánok a TINTA Könyvkiadónak és minden munkatársának.
Köszönöm a beszélgetést.

A Nebuló iskolai nyelvi készségfejlesztő szótárcsomagtól itt olvashatnak:

http://www.tintakiado.hu/book_view.php?id=300

Fotó: Kiss Gábor Lőrincze Lajos-díjas igazgató-főszerkesztő